

STEPENOVANI TEKSTOVI U NASTAVI NA SRPSKOM JEZIKU U INOSTRANSTVU

VESNA KRAJIŠNIK

CENTAR ZA SRPSKI KAO STRANI JEZIK

FILOLOŠKI FAKULTET

TEKST U NASTAVI JEZIKA

- TEKST JE OSNOVNO SREDSTVO ZA USVAJANJE I PROCJENU VJEŠTINA ČITANJA I SLUŠANJA U NASTAVI STRANOG JEZIKA.
- U ZAVISNOSTI OD NIVOA ZNANJA JEZIKA I UZRASTA UČENIKA, NJIHOVIH POTREBA I CILJEVA, TEKSTOVI SE PRILAGOĐAVAJU PO TEMI, SADRŽAJU, OBIMU I PONAJVIŠE PO IZBORU LEKSIKE I GRAMATIČKIH SADRŽAJA.
- U ZAJEDNIČKOM EVROPSKOM OKVIRU ZA ŽIVE JEZIKE (ZEOJ), PREDLOŽENE SU SKALE NIVOA KOJE ILUSTRUJU OPŠTE SPOSOBNOSTI RAZUMIJEVANJA VIZUELNE I AUDITIVNE PERCEPCIJE SADRŽAJA NA STRANOM JEZIKU

TEKST U NASTAVI JEZIKA

- IAKO U NJIMA NISU PRECIZNO NAVEDENE TEMATSKE JEDINICE, NITI JEZIČKI SADRŽAJI KOJE JE POTREBNO USVOJITI ZA ODREĐENI NIVO ZNANJA, DATI SU KRAJNJI AUTPUTI KOJE UČENIK TREBA DA PROIZVEDE NA SVAKOM NIVOU POZNAVANJA JEZIKA.
- U SKLADU SA TIM, KREATORI PROGRAMA, UDŽBENIKA, KAO I SAMI NASTAVNICI, MORAJU DA SE OSLONE NA STEPENOVANE LEKSIČKE I GRAMATIČKE SADRŽAJE.
- ZA POTREBE SRPSKOG KAO STRANOG JEZIKA NEMA PRECIZNIH I STANDARDIZOVANIH PODATAKA KOJI BI SE ODNOSILI NA STEPENOVANJE JEZIČKIH SADRŽAJA ZA SVAKI POJEDINAČNI NIVO ZNANJA, MADA SE, OD POJAVE ZEOJ-A NA NAŠIM PROSTORIMA, POČELO OZBILJNIJE PRISTUPATI OVIM PITANJIMA.

STEPENOVANJE JEZIČKOG SADRŽAJA

STEPENOVANA LEKTIRA

- koristi se u nastavi str. jezika od polovine 20. v.
- zastupljena je u izdavačkoj produkciji mnogih zemalja
- tema je određena sadržajem književnog djela
- leksika je izabrana na osnovu kriterijuma frekventnosti i potrebnosti

STEPENOVANI TEKSTOVI

- koriste se u novije vrijeme na osnovu individualne procjene nastavnika i autora udžbenika
- tema se bira na osnovu zahtjeva programa, ali i potreba učenika
- leksika je izabrana na osnovu kriterijuma frekventnosti i potrebnosti

STEPENOVANJE JEZIČKOG SADRŽAJA

CILJEVI STEPENOVANE LEKTIRE = CILJEVI STEPENOVANIH TEKSTOVA

pružanje razumljivog imputa učenicima radi ovladavanja
receptivnim sposobnostima na jeziku koji se uči

LEKSIČKI MINIMUM

IZBOR TEME ZA STEPENOVANE TEKSTOVE

- U SKLADU SA EVROPSKIM REFERENTNIM OKVIROM:
 - U SKLADU SA FUNKCIONALNIM JEZIKOM
 - U SKLADU SA HOMOCENTRIČNIM RAZVOJEM JEZIČKIH KOMPETENCIJA
 - U SKLADU SA KOMUNIKATIVNOM FUNKCIJOM JEZIKA
- U SKLADU SA UZRASTOM
- U SKLADU SA POTREBAMA KORISNIKA

IZBOR TEKSTA

1. PREUZIMANJE TEKSTA SA NEKOG MEDIJA (INTERNET, NOVINE, ZABAVNICI...), IZ UDŽBENIKA (ZA MATERNJI, NEMATERNJI, STRANI JEZIK), IZ ENCIKLOPEDIJE...

2. KREIRANJE NOVOG TEKSTA

PREUZIMANJE TEKSTA

- IZABRATI TEKST U SKLADU SA TEMOM, UZRASTOM, INTERESOVANJEM
- PRILAGODITI TEKST – REGRESIVNI PRINCIP:

1. ZA VIŠI NIVO ZNANJA SAČUVATI ORIGINALNI TEKST UZ EV. IZMJENE:

- OBJASNITI EV. NEPOZNATE RIJEČI (ARHAIZMI, TERMINI, SINONIMI...)
- UKAZATI NA UOBIČAJENE KONSTRUKCIJE (IZRAZI, KOLOKACIJE, PERIFRAZE, FRAZE...)
- UKAZATI NA UZROČNO-POSLEDIČNE, TJ. ZAVISNE ODNOSI U SLOŽENIM REČENIČNIM KONSTRUKCIJAMA (VEZNICI, ENKLITIKE, RED RIJEČI I SL.)
- UTVRDITI RAZUMIJEVANJE NOVIH ILI RJEDE KORIŠĆENIH POJAVA U JEZIKU UNUTAR NOVOG KONTEKSTA (UPOTRIJEBITI RIJEČ, SINTAGMU, DIO REČENICE U NOVOM KONTEKSTU)

PREUZIMANJE TEKSTA

ODLAGANJEM DA URADIMO ONO ŠTO JE DOBRO ZA NAS, KAO ŠTO SU ZDRAVSTVENI PREGLEDI, GUBIMO SVOJ MIR. ODLAŽEMO PREGLED IZ STRAHA ILI NEKOG DRUGOG RAZLOGA, A ONDA NAS POTAJNO, DA ČESTO NI NE ZNAMO, GRIZE SAVEST. ZA TO STVARNO NEMA POTREBE. REDOVNIM ODLASCIMA KOD LEKARA RAZVIJAJMO I NADOGRAĐUJMO JEDNU DOBRU NAVIKU: ZDRAVU BRIGU O SVOME TELU.

NEMOJTE DA PLAŠITE SEBE MISLIMA O BROJNIM BOLESTIMA, JER VAS STRAH MOŽE PARALISATI. S DRUGE STRANE, NEMOJTE DA BUDETE NI LAKOMISLENI, MISLEĆI: “NIŠTA MI NE FALI. ZDRAV SAM.” NEKA VAŠI ODLASCI KOD LEKARA BUDU IZRAZ VAŠE LJUBAVI PREMA SEBI, ALI I PREMA LJUDIMA IZ VAŠEG OKRUŽENJA KOJIMA JE STALO DO VAS I VAŠEG ZDRAVLJA. PROVERITE DA LI JE SVE U REDU SA VAŠIM ZDRAVLJEM ZATO ŠTO VOLITE I POŠTUJETE TELO KOJE STE DOBILI, A KOJE TREBA JOŠ DUGO DA VAM SLUŽI. PA KAD JE TAKO, ZAŠTO VAM ONDA NE BI SLUŽILO U NAJBOLJEM IZDANJU, SA MAKSIMALNO ISKORIŠĆENIM POTENCIJALOM? VAŠ LEKAR JE PRIJATELJ VAŠEG TELA, SA KOJIM ZAJEDNO PUTUJETE DO VAŽNOG CILJA – VAŠEG OPTIMALNOG ZDRAVLJA.

PREUZIMANJE TEKSTA

2. ZA SREDNJI NIVO ZNANJA POTREBNE SU INTERVENCIJE I NA NIVOU LEKSIKE I NA NIVOU GRAMATIKE:

- IZBACITI SUVIŠNE RIJEČI I REČENICE KOJE NE DOPRINOSE OSNOVNOJ IDEJI TEKSTA
- ZAMIJENITI MANJE FREKVENTNE VIŠE FREKVENTNIM RIJEČIMA (UKOLIKO JE MOGUĆE)
- UPROSTITI TEŽE SINTAKSIČKE STRUKTURE, ALI ZADRŽATI SLOŽENOST ISKAZA (IŠLI SU U GRAD NE BI LI SE NAŠLI SA PRIJATELJIMA. / IŠLI SU U GRAD DA BI SE NAŠLI SA PRIJATELJIMA.)
- BIRATI ISKAZE U KOJIMA SE POŠTUJU JEZIČKA PRAVILA I IZBJEGAVATI IZUZETKE KOJI ODVLAČE PAŽNJU (PADEŽNA SINONIMIJA, GLAGOLSKI VID, UPOTREBA ENKLITIKA U REČENICI, RED RIJEČI...)

PREUZIMANJE TEKSTA

UVEK KADA ODLAŽEMO DA URADIMO ONO ŠTO JE DOBRO ZA NAS, KAO ŠTO SU ZDRAVSTVENI PREGLEDI, GUBIMO SVOJ MIR. ODLAŽEMO PREGLED ZATO ŠTO SE PLAŠIMO ILI ZBOG NEKOG DRUGOG RAZLOGA, A ONDA NAS POTAJNO, DA ČESTO NI NE ZNAMO, GRIZE SAVEST. ZA TO STVARNO NEMA POTREBE. AKO REDOVNO IDEMO KOD LEKARA, RAZVIJAMO JEDNU DOBRU NAVIKU: ZDRAVU BRIGU O SVOME TELU.

NEMOJTE DA RAZMIŠLJATE O BROJNIM BOLESTIMA, JER VAS STRAH MOŽE PARALISATI. S DRUGE STRANE, NEMOJTE DA BUDETE NI PREVIŠE OPUŠTENI I MISLITI: “NIJE MI NIŠTA. ZDRAV SAM.” TREBA DA IDETE KOD LEKARA JER VOLITE SEBE, ALI I SVOJU PORODICU I PRIJATELJE. ONI ŽELE DA DUGO ŽIVE SA VAMA. PROVERITE SVOJE ZDRAVLJE ZATO ŠTO VOLITE I POŠTUJETE SVOJE TELO. ONO TREBA JOŠ DUGO DA VAM SLUŽI. BITI ZDRAV ZNAČI DA MOŽETE MAKSIMALNO UŽIVATI U ŽIVOTU. VAŠ LEKAR JE PRIJATELJ VAŠEG TELA, SA KOJIM ZAJEDNO PUTUJETE DO VAŽNOG CILJA – VAŠEG OPTIMALNOG ZDRAVLJA.

PREUZIMANJE TEKSTA

3. ZA OSNOVNI NIVO ZNANJA POTREBNE SU INTERVENCIJE U SVIM SISTEMIMA JEZIKA:

- IDENTIFIKOVATI GLAVNE INFORMACIJE I KLJUČNE RIJEČI U ORIGINALNOM TEKSTU, A SVE OSTALE RIJEČI I PODATKE UKLONITI
- SLABIJE FREKVENTNE RIJEČI I IZRAZE ZAMIJENITI FREKVENTNIJIM (POHAĐATI ČASOVE / IĆI NA ČASOVE; DOŠAVŠI KUĆI / KADA JE DOŠAO KUĆI...)
- GRAMATIČKI SISTEM UPROSTITI I PRILAGODITI OSNOVNOM NIVOU ZNANJA
- SKRATITI I PREFORMULISATI REČENICE

PREUZIMANJE TEKSTA

VAŽNO JE DA REDOVNO IDEMO KOD LEKARA. LJUDI ČESTO NE ŽELE DA IDU KOD LEKARA ZATO ŠTO SE PLAŠE. AKO REDOVNO IDEMO KOD LEKARA, MI BRINEMO O SVOM TELU. NE TREBA DA RAZMIŠLJAMO O BOLESTIMA, ZATTO ŠTO SE MOŽEMO UPLAŠITI. TAJ STRAH MOŽE DA NAS BLOKIRA. ALI NE TREBA NI DA MISLIMO: "NIJE MI NIŠTA. ZDRAV SAM." TREBA DA IDEMO KOD LEKARA JER VOLIMO SEBE, ALI I SVOJU PORODICU I PRIJATELJE. ONI ŽELE DA DUGO ŽIVE SA NAMA. TREBA DA KONTROLIŠEMO SVOJE ZDRAVLJE ZATO ŠTO VOLIMO I POŠTUJEMO SVOJE TELO. KADA SMO ZDRAVI, MOŽEMO MAKSIMALNO UŽIVATI U ŽIVOTU. NAŠ LEKAR JE PRIJATELJ NAŠEG TELA. ON NAM POMAŽE DA BUDEMO ZDRAVI.

KREIRANJE TEKSTA

- IZABRATI TEMATSKU JEDINICU
- USKLADITI SA GRAMATIČKIM SADRŽAJEM
- PROGRESIVNI PRINCIP KREIRANJA TEKSTA – SPIRALNO NAPREDOVANJE: OD RIJEČI DO DISKURSA

KREIRANJE TEKSTA

1. ZA OSNOVNI NIVO ZNANJA:

- PREDSTAVITI JEDNOSTAVAN SADRŽAJ ZA MALIM BROJEM INFORMACIJA
- KORISTITI FREKVENTNE RIJEČI SA ČESTIM PONAVLJANJEM
- POŠTOVATI KRITERIJUM POTREBNOSTI RIJEČI U SKLADU SA POTREBAMA UČENIKA
- KOMUNIKATIVNA REČENICA TREBA DA SE SASTOJI OD JEDNE ILI MAKSIMALNO DVIJE PREDIKATSKE
- NASTOJATI DA SINTAKSIČKA STRUKTURA REČENICE BUDE „PRAVILNA“ (SUBJEKAT – PREDIKAT)
- ZA RAZLIČITE FUNKCIJE U REČENICI KORISTITI POJEDINAČNE RIJEČI ILI PROSTE SINTAGME
- NE OPTERETITI TEKST OBILNIM GRAMATIČKIM SADRŽAJEM (NE VELIKI BROJ RAZLIČITIH GLAGOLSKIH OBLIKA, GLAGOLSKI VID NE TREBA DA NOSI INFORMACIJU, JEDNOSTAVNIJI MORFOLOŠKI OBLICI RIJEČI, ŠTO MANJE RIJEČI SA NEPRAVILNOM GRAMATIČKOM PROMJENOM...)

KREIRANJE TEKSTA

TATA I JA SMO ODLUČILI DA RENOVIRAMO BAKINU I DEDINU KUĆU NA SELU. BAKA I DEDA SU UMRLI PRE NEKOLIKO GODINA I U KUĆI NE ŽIVI NIKO. KUĆA JE STARA OKO 80 GODINA I IMA PUNO POSLA U NJOJ. TATA ME JE PITAO: „IVANE, DA LI MOŽEŠ DA MI POMOGNEŠ?“ REKAO SAM DA MOGU, NARAVNO. PRVO SMO MORALI DA PROMENIMO KROV. KADA PADA KIŠA, U KUĆU ULAZI VODA. OVO NISMO MOGLI SAMI DA URADIMO, PA SMO POZVALI MAJSTORE. NAPRAVILI SU NOVI KROV. TO JE TRAJALO OKO SEDAM DANA. ZATIM SMO PROMENILI STARE DRVENE PROZORE. KROZ NJIH JE DUBAO VETAR I U KUĆI JE UVEK BILO HLADNO. MAJSTOR JE NAPRAVIO NOVE DRVENE PROZORE. ONDA SMO TATA I JA OKREČILI ZIDOVE. IZABRALI SMO BELU BOJU ZA SVE SOBE. ZATIM SMO PROMENILI POD. NA KRAJU SU MAJSTORI URADILI NOVU FASADU NA KUĆI. IZABRALI SMO SVETLO SMEĐU BOJU. TATA I JA SMO POKOSILI TRAVU I NAPRAVILI NOVU STAZU KROZ DVORIŠTE, A MAMA JE POSADILA CVEĆE. POSLE MESEC DANA KUĆA JE BILA KAO NOVA.

KREIRANJE TEKSTA

2. ZA SREDNJI NIVO ZNANJA – ŠIRENJE SEMANTIČKE SPIRALE:

- DODATI SU NOVI SADRŽAJ POSTOJEĆIM INFORMACIJAMA: VRIJEME, MJESTO, NAČIN, UZROK, POSLEDICA, DRUŠTVO ITD.
- IZBOR LEKSIKE JE VEĆI, ALI JE I DALJE POŠTOVAN KRITERIJUM FREKVENTNOSTI
- SLOŽENE SINTAGME
- SLOŽENE REČENICE RAZLIČITOG NAPOREDNOG ODNOSA I MEĐUSOBNE ZAVISNOSTI
- TEŽITI PRIRODNOSTI ISKAZA

KREIRANJE TEKSTA

TATA I JA SMO ODLUČILI DA RENOVIRAMO BAKINU I DEDINU KUĆU NA SELU. U KUĆI NE ŽIVI NIKO VEĆ NEKOLIKO GODINA, OD KADA SU BAKA I DEDA UMRLI. KUĆA JE STARA OKO 80 GODINA I IMA PUNO POSLA U NJOJ. OD KADA JE NAPRAVLJENA, KUĆA NIJE NIJEDNOM RENOVIRANA. BAKA I DEDA SU JE SAMO KREČILI I RADILI SITNIJE POPRAVKE. TATA ME JE PITAO: „IVANE, DA LI MOŽEŠ DA MI POMOĞNEŠ?“ REKAO SAM DA MOGU, NARAVNO. NAJPRE JE TREBALO DA ZAMENIMO KROV DA U KUĆI NE PROKIŠNJAVA KADA PADA KIŠA. OVO NISMO MOGLI SAMI, PA SMO POZVALI MAJSTORE. SRUŠILI SU STARI KROV I NAPRAVILI NOVI. LIMAR JE NAPRAVIO I NOVE OLUKE. ZA TE POSLOVE JE TREBALO OKO SEDAM DANA. ZATIM SMO PROMENILI STARE DRVENE PROZORE KROZ KOJE JE DUBAO VETAR I U KUĆI JE UVEK BILO HLADNO. STOLAR JE NAPRAVIO NOVE DRVENE PROZORE. OFARBALI SMO IH U TAMNOSMEĐU BOJU. ONDA SMO SKINULI STARU FARBU SA ZIDOVA I PONOVO IH OKREČILI. TO SMO URADILI TATA I JA SAMI. IZABRALI SMO BELU BOJU ZA SVE SOBE. ZATIM SMO PROMENILI POD. STOLAR JE NA POD STAVIO LEPE NOVE DRVENE DASKE. NA KRAJU SMO POZVALI MAJSTORE DA URADE NOVU FASADU NA KUĆI. IZABRALI SMO SVETLOSMEĐU BOJU. TATA I JA SMO POKOSILI TRAVU, NAPRAVILI NOVU STAZU KROZ DVORIŠTE I POPRAVILI OGRADU, A MAMA JE POSADILA CVEĆE. NAKON MESEC DANA KUĆA JE BILA KAO NOVA.

KREIRANJE TEKSTA

3. ZA VIŠI NIVO ZNANJA:

- BEZ LEKSIČKOG I GRAMATIČKOG OGRANIČENJA, ALI UZ POŠTOVANJE PRINCIPA JEZIČKE FUNKCIONALNOSTI
- TEKST NE KORISTITI ZA PREZENTACIJU RIJETKO KORIŠĆENE LEKSIKE I SPECIFIČNIH ZNAČENJA (STRUČNA TERMINOLOGIJA, ARHAIZMI, ISTORIZMI...)
- NE KORISTITI GRAMATIČKE OBLIKE KOJE SE NE KORISTE U SAVREMENOM SRPSKOM JEZIKU (IMPERFEKAT, DEKLINACIJA BROJEVA...)

KREIRANJE TEKSTA – VIŠI NIVO

STAN IVANOVIH BAKE I DEDE JE LEP, PROSTRAN I SVETAO. NALAZI SE NA ODLIČNOJ LOKACIJI U CENTRU GRADA. OD KADA SU UMRILI BAKA I DEDA PRE NEKOLIKO GODINA, U NJEMU NE ŽIVI VIŠE NIKO. STAN SE NALAZI U JEDNOJ ZGRADI IZ SOCIJALISTIČKOG VREMENA I STAR JE OKO ŠEZDESET GODINA. BAKA I DEDA SU GA REDOVNO KREČILI, ALI NISU NIKAD NIŠTA MENJALI U NJEMU. MAMA I TATA SU ZATO ODLUČILI DA STAN RENOVIRAJU. RAZGOVARALI SU SA SVOJIM KUMOM, ARHITEKTOM, KOJI JE REKAO DA SE U STANU MORAJU ZAMENITI VODOVODNE I ELEKTRIČNE INSTALACIJE. ISTO TAKO, U KUPATILU MORA DA SE URADI HIDROIZOLACIJA. I PROZORI SU STARI, ZVUČNA I TOPLOTNA IZOLACIJA JE BILA LOŠA, PA BI I NJIH TREBALO PROMENITI. NA TERASAMA TAKOĐE TREBA URADITI HIDROIZOLACIJU DA VODA, KADA PADA KIŠA, NE BI CURILA ISPOD NA KOMŠIJSKU TERASU.

NAJVIŠE POSLA JE BILO U KUPATILU: KERAMIČARI SU PRVO UKLONILI STARE PLOČICE, ZATIM SU VODOINSTALATERI PROMENILI STARE CEVI, ELEKTRIČARI PROMENILI ELEKTROINSTALACIJE, STAVILI HIDROIZOLACIJU, A ONDA SU PONOVO DOŠLI KERAMIČARI DA STAVE NOVE PLOČICE. U KUHINJI JE VODOINSTALATER ZAMENIO STARE CEVI, KERAMIČAR JE STAVIO NOVE PLOČICE, A STOLAR JE NAPRAVIO NOVE KUHINJSKE ORMARE. ONDA SU DOŠLI MAJSTORI ZA PROZORE. PRVO SU MISLILI DA ĆE STARE PROZORE ZAMENITI NOVIM PALSTIČNIM PROZORIMA, ALI SU ONDA ODLUČILI DA REPARIRAJU STARE JER SU, KAKO SU REKLI, I DALJE VRLO KVALITETNI. OŠMIRGLALI SU IH, OFARBALI I IZLAKIRALI. BILI SU KAO NOVI. U ISTO VREME SU RADILI I KERAMIČARI NA TERASI. URADILI SU HIDROIZOLACIJU I STAVILI NOVE PLOČICE. POSLE NJIH SU DOŠLI PARKETARI. REKLI SU DA NEMA POTREBE MENJATI PARKET U SOBAMA. DOBRO SU GA OČISTILI I IZLAKIRALI. NA KRAJU SU DOŠLI MOLERI. SKINULI SU TAPETE IZ DNEVNE SOBE I OKREČILI SVE SOBE. NIJANSE BOJA SMO SVI BIRALI. MAMA JE ODLUČILA DA KUHINJA I TRPEZARIJA BUDU SVETLOŽUTE. SESTRA I JA SMO PREDLOŽILI DA DEDINA SOBA BUDE SVETLOZELENA. TATA JE REKAO DA MU SE SVIĐA BELA RADNA SOBA. BRAT JE DAO IDEJU DA KUPATILO BUDE SVETLOPLAVO.

TAPETAR JE SREDIO NAMEŠTAJ – STAVIO JE NOVO PLATNO NA SOFU I FOTELJE. POSLE TOGA MAMA JE IZABRALA NOVE ZAVESE. RENOVIRANJE STANA JE BILO GOTOVO. BAŠ SMO BILI PONOSNI NA TO ŠTO SMO URADILI.

KARAKTERISTIKE STEPENOVANIH TEKSTOVA

1. USKLAĐENOST SA POTREBAMA KORISNIKA
2. FUNKCIONALAN JEZIK
3. PRIRODNOST ISKAZA
4. GRADACIJA JEZIČKOG SADRŽAJA
5. OD VIŠEG DO POČETNOG NIVOVA ILI: OD MNOŠTVA INFORMACIJA DO ONIH NAJVAŽNIJIH
6. OD POČETNOG DO VIŠEG NIVOVA ILI: OD OBRTANJA SVAKE RIJEČI DO KOMFORNOG OSJEĆAJA

The image features a light gray background with a subtle, circular, textured pattern in the center. The corners are decorated with several realistic water droplets of varying sizes, some with highlights and shadows, giving them a three-dimensional appearance. The text is centered horizontally and vertically.

HVALA NA PAŽNJI!